

even verder denken

DENKGESPREKKEN MET KINDEREN

INHOUD

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
1.1 Inhoud van het boek	7
1.2 Praktische tips	8
2. Denkkraft en Denkstimulerende gespreksmethodiek	11
2.1 Sterke denker	11
2.2 Denkkraft en leerkrachtvaardigheden	15
3. Hoe maak je zelf denkgesprekken voor je groep?	21
4. Denkgesprekken - voorbeelden ter inspiratie en om te gebruiken	23
Dieren	
- Dieren in de dierentuin	24
- Bedreigde diersoorten	26
Geschiedenis	
- Wetenschappers in de Gouden Eeuw	28
- Huisvesting in de Middeleeuwen	30
Kunst en cultuur	
- Sprookjes	32
- Van Gogh	34
Maatschappij	
- Robots	36
- Voedselverspilling	38
Milieu	
- Afvalscheiding	40
- Kapotte voorwerpen	42
- Luchtverontreiniging	44
- Plasticsoep	46
Reizen	
- Kindvriendelijk hotel	48
- Reisbagage door de tijd	50
5. Cööperatieve werkvormen bij <i>Even verder denken</i>	53
Gebruikte literatuur	55

1. INLEIDING

1.1 Inhoud van het boek

In dit boek zijn 14 activiteiten uitgewerkt aan de hand van een onderwerp passend bij een thema. De beschreven activiteiten zijn geschikt voor leerlingen uit de midden-en bovenbouw van het Primair Onderwijs, en met aanpassingen ook geschikt voor het Speciaal Onderwijs en Speciaal Basisonderwijs. De onderwerpen zijn passend bij leerlingen van verschillende leeftijden, afhankelijk van de behoefte, en bij de interesse en belevingswereld van de leerlingen. De activiteiten zijn aan te passen aan elk gewenst taal-denkniveau door de variatie in moeilijkheidsgraad van de vragen.

De onderwerpen van de gesprekken zijn ondergebracht in de volgende thema's:

- ▶ dieren
- ▶ geschiedenis
- ▶ kunst en cultuur
- ▶ maatschappij
- ▶ milieu
- ▶ reizen

De tijdsinvestering van de gesprekken is minimaal 20 minuten, de activiteit kan naar wens langer worden gemaakt, als er een vervolgactiviteit wordt voorgesteld, bijvoorbeeld een plan uitwerken of een stuk voor de nieuwsbrief schrijven.

Elke activiteit wordt uitgeschreven in een format. Daarin staat de volgende informatie:

Thema:

Onderwerp:

Doel: De leerlingen gebruiken taal om te rapporteren, te redeneren en te projecteren.

Materiaal:

Introductie:

Rapporteren	Redeneren	Projecteren
Benoemen, beschrijven en vergelijken	Uitleggen, concluderen, oorzaak-gevolg	Perspectief nemen

Krachtige kwestie:

Organisatie/werkvorm:

Bovenaan worden het doel, het materiaal en de introductie van de activiteit beschreven.

Dan worden in een kader suggesties gedaan voor vragen die passen bij het onderwerp en de activiteit.

De vragen zijn gerubriceerd op drie niveaus: rapporteren, redeneren en projecteren.

De vragen zijn suggesties, het is niet nodig dat alle vragen gesteld worden.

Een gesprek laat zich nu eenmaal niet volledig sturen, maar door vragen voorhanden te hebben stellen leerkrachten wel meer denkvragen. Het doel is het voeren van een gesprek, geen interview of overhoring.

Er wordt een idee aangedragen voor een krachtige kwestie; dat kan een probleem zijn waarvoor oplossingen moeten worden bedacht of een debat, waarin voor- en tegenargumenten aan bod komen.

Soms volgt een idee voor een uitwerking, dat kan zijn een maquette of plattegrond, een stukje voor de nieuwsbrief, een presentatie aan de eigen groep of anderen, een tabel, overlapper (venndiagram) of tekening maken.

Er worden suggesties gegeven voor de organisatie/werkvorm.

Soms volgen nog extra ideeën.

1.2 Praktische tips

Bij Denkracht staat het gesprek centraal, een gesprek dat leerlingen uitdaagt tot redeneren en kritisch denken. En waarbij de spreektijd van de leerlingen groter is dan die van de leerkracht. In dat kader pleiten wij voor het voeren van het gesprek in kleine groepen, dan krijgen de leerlingen meer spreektijd en taalruimte. Als dat niet mogelijk is kan de leerkracht de leerlingen in tweetallen laten nadenken en praten. In het groepsgesprek dat daaruit volgt kan de leerkracht vervolgens gerichte beurten geven, waarbij hij kan differentiëren in vragen. Een beproefd hulpmiddel hierbij is het inzetten van bliksembeurt, al dan niet ondersteund met praatstokjes.

Bliksembeurt

Leerlingen letten beter op als ze weten dat ze ook een beurt kunnen krijgen als ze hun vinger niet opsteken.

'Als je vrijwel iedere dag tijdens een paar minuten van de les leerlingen bliksembeurten geeft, gaan ze dat verwachten en zullen ze hun gedrag daaraan aanpassen'.

Bron: *Teach Like a Champion*, Doug Lemov

De activiteit is bij *Even verder denken* ondergeschikt aan het denkgesprek.

Om ook daar de betrokkenheid en denkracht van de leerlingen te stimuleren kun je binnen de activiteiten gebruik maken van coöperatieve werkvormen of andere werkvormen die hun waarde bewezen hebben zoals: ledereen schrijft.

ledereen schrijft

Bereid je leerlingen voor op actieve deelname aan discussies tijdens de les door ze eerst tijd te geven om na te denken en hun gedachten op te schrijven. Zoals de schrijfster Joan Didion zegt: 'Ik schrijf om te weten wat ik denk'.

Bron: *Teach Like a Champion*, Doug Lemov

'Dit is de gedachte achter *ledereen schrijft*, een techniek waarbij de leraar alle leerlingen helpt hun ideeën en gespreksdeelname naar een hoger niveau te tillen door ze hun gedachten eerst kort schriftelijk te laten ordenen'.

Bron: *Teach Like a Champion 2.0*, Doug Lemov

Voor coöperatieve werkvormen, zie hoofdstuk 5.

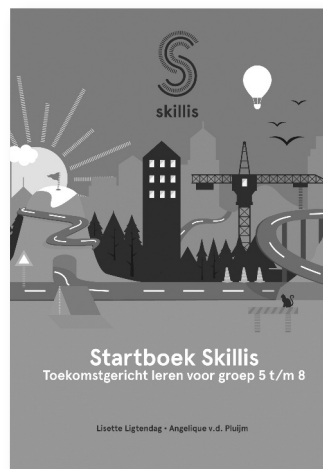
2. DENKKRACHT EN DENKSTIMULERENDE GESPREKSMETHODIEK

2.1 Sterke denker

Het doel van de activiteiten uit *Even verder denken* is het stimuleren van het denken van de leerlingen. Leerlingen tot kritische, sterke denkers te maken. De term sterke denker komt uit de hoek van de 21ste eeuwse vaardigheden.

In het boek *Skillis*, Toekomstgericht leren voor groep 5 t/m 8, wordt gesproken over de sterke denker als iemand die beschikt over een van de vier kernvaardigheden namelijk Denkkraft.

De andere kernvaardigheden die in *Skillis* worden beschreven zijn Perspectief nemen, Zelfregulering en Samenwerken.

Bij Denkkraft gaat het over de sterke denker, bij Perspectief nemen over de open kijker, bij Zelfregulering over de doe-het-zelver en bij Samenwerken over de teamspeler.

De vier kernvaardigheden zijn vertaald in leerlingentaal:

Denkkraft	-	Sterke denker
Perspectief nemen	-	Open kijker
Zelfregulering	-	Doe-het-zelver
Samenwerken	-	Teamspeler

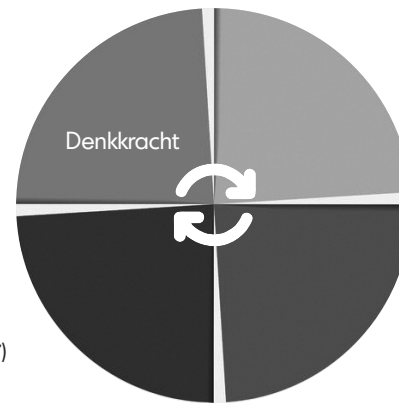
In *Skillis* wordt gesproken over 'sterke denker', maar dat betekent niet dat de beschreven aanpak zich toelegt op slimme leerlingen. Uiteraard moeten slimme leerlingen sterke denkers worden. Maar ook gemiddeld presterende leerlingen moeten sterke denkers zijn. School en het leven vragen daarom, nu en in de toekomst. Dus wanneer leerlingen nu wellicht nog geen sterke denkers zijn, dan moeten ze dat binnen hun eigen mogelijkheden worden.
Startboek Skillis, pag. 4-5

In dit boek beperken we ons tot de Sterke denker, Denkkraft.

Een Sterke denker vertoont de volgende houding:

- ▶ stelt vragen
- ▶ zoekt naar antwoorden
- ▶ denkt als een programmeur
- ▶ gebruikt zijn fantasie

Bron: *Startboek Skillis*, *Toekomstgericht leren voor groep 5 t/m 8* (CED-Groep, 2017)

- ▶ Ik stel vragen
- ▶ Ik zoek naar antwoorden
- ▶ Ik denk als een programmeur
- ▶ Ik gebruik mijn fantasie

3. HOE MAAK JE ZELF DENKGESPREKKEN VOOR JE GROEP?

Het stimuleren van denken behoort tot de vaste bagage van een goede leerkracht en is vakoverstijgend. Door met regelmaat denkgesprekken te voeren met leerlingen, wordt het stellen van vragen en een denkstimulerende houding een tweede natuur van de leerkracht.

En dan kan elk gesprek een denkgesprek worden! Ook een gesprekje op de gang met een individuele leerling of met een groepje leerlingen tijdens de pauze kan een denkgesprek zijn of worden. Als je een denkstimulerende houding ontwikkelt, zul je merken dat dat op een gegeven moment vanzelf gaat.

Om je op weg te helpen zijn er in het volgende hoofdstuk onderwerpen uit zaakvakken uitgewerkt tot lesactiviteiten. Deze dienen als voorbeeld en inspiratie en kunnen naar behoefte worden aangepast. De activiteiten zijn gemaakt in een vast format. Het lege format op pagina 22 kun je gebruiken om zelf activiteiten te ontwikkelen.

Inspiratie hiervoor vind je in de onderwerpen van diverse zaakvakken die al in je leerstofaanbod zijn opgenomen. Je kunt er voor kiezen om over deze onderwerpen met je leerlingen een denkgesprek te voeren. Het voeren van denkgesprekken is dus niet iets wat je naast je reguliere leerstofaanbod doet, maar dat je gebruikt als middel om leerstof aan te bieden op een effectieve manier.

Ook de actualiteit biedt mogelijkheden, een krantenartikel of nieuwsitem of een onderwerp dat door een leerling wordt ingebracht. Als je met Nieuwsbegrip werkt kan het onderwerp van de week ter inspiratie dienen. Bij Nieuwsbegrip worden onder het kopje: de stelling van de week ook stellingen aangeboden; deze kunnen een mooi uitgangspunt vormen voor een denkgesprek. Enkele voorbeelden van stellingen uit Nieuwsbegrip 2017-2018:

- ▶ Politiewerk is alleen iets voor volwassenen.
- ▶ Verkoop van energiedrankjes aan jongeren onder de 18 jaar moet verboden worden.
- ▶ Nederland moet over 10 jaar alleen auto's toestaan die rijden op zonne-energie.

Deze stellingen vormen stuk voor stuk een hele goede aanleiding voor een denkgesprek.

Thema: _____

Onderwerp: _____

Doel: De leerlingen gebruiken taal om te rapporteren, te redeneren en te projecteren.

Materiaal: _____
_____

Introductie: _____
_____
_____

Rapporteren Benoemen, beschrijven en vergelijken	Redeneren Uitleggen, concluderen, oorzaak-gevolg	Projecteren Perspectief nemen
_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	_____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____

Krachtige kwestie: _____
_____
_____
_____

Organisatie/werkvorm: _____
_____
_____
_____

4. DENKGESPREKKEN

Uitgewerkte voorbeelden
ter inspiratie en om te gebruiken

Thema:

Dieren

Onderwerp:

Dieren in de dierentuin

Doel: De leerlingen gebruiken taal om te vergelijken, te rapporteren, te redeneren, te motiveren, te argumenteren.

Material: Foto's van dieren in dierentuin, safaripark.

Introductie: De discussie over wel of geen dierentuinen komt steeds vaker terug. Begin met de leerlingen een introductiegesprek over dierentuinen. Vertel dat de kinderen straks gaan discussiëren over het belang en bestaan van dierentuinen. Neem in het introductiegesprek ook safariparken mee.

Rapporteren Benoemen, beschrijven en vergelijken	Redeneren Uitleggen, concluderen, oorzaak-gevolg	Projecteren Perspectief nemen
<ul style="list-style-type: none"> • Wat is het nut van dierentuinen? • Wat is het nut van een safaripark? • Wat zijn de overeenkomsten tussen een safaripark en een dierentuin? • Wat zijn de verschillen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Waarom bestaan er dierentuinen? • Wat zijn voor- en nadelen van een dierentuin of safaripark? • Wat zou een reden kunnen zijn dat verzorgers liever geen bezoekers zouden willen? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wat vind jij van het bestaan van dierentuinen? • Als jij directeur was van een dierentuin: <ul style="list-style-type: none"> - wat zou je dan belangrijk vinden? - hoe zou jouw dierentuin er dan uitzien?

Krachtige kwesties:

- De leerlingen maken een venndiagram van een dierentuin en safaripark.

- Nieuwbouw voor een oude dierentuin: de leerlingen bespreken met elkaar hoe hun ideale dierentuin er uit zou zien.
- De leerlingen bedenken voor een debat argumenten voor of tegen de stelling:
  - Naar de dierentuin is wel of niet oké.
  - Dieren in een dierentuin zijn zelig.
  - Dieren in een dierentuin hebben last van bezoekers.
  - Bedreigde diersoorten horen in een dierentuin.

Organisatie/werkvorm: De leerlingen worden verdeeld in een groep voor en een groep tegen de stelling en bedenken vervolgens argumenten. Hierna volgt een debat.